

TỌA ĐÀM NHÂN SINH HẠNH PHÚC

(Giảng Giải Đề Tử Quy)

Tập 14

Giám định: Lão pháp sư Tịnh Không

Chủ giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Địa điểm: Học hội Tịnh tông Đài Nam, Đài Loan

Thời gian: 15/02/2005 - 23/02/2005

Viết dịch: Ban biên dịch Pháp Âm Tuyên Lưu

Chào mọi người! Buổi sáng chúng ta đã nhắc đến, muốn khuyên nhủ người khác phải có điều kiện tiên quyết, đó là trước tiên nhất định phải có được sự tin tưởng của đối phương. Nếu như không đủ sự tin tưởng, có thể lúc bạn khuyên họ, họ sẽ hiểu lầm bạn, là có phải bạn thấy họ chướng mắt, có phải bạn đang hủy báng họ? Cho nên, trước tiên phải có được sự tin tưởng. Làm thế nào có thể có được sự tin tưởng của người thân, bạn bè? Sự tin tưởng này tuyệt đối không phải tự nhiên mà có, mà cần phải thông qua sự quan tâm và công sức bỏ ra một cách thật lòng của chúng ta mới có thể xây dựng được sự tin tưởng. Cũng có một số bạn rất nhiệt tình, thích giúp đỡ người khác, nhưng rất nhiều người nhìn thấy họ liền nhanh chóng bỏ chạy, cảm thấy họ rất phiền phức, rất lảm chuyện, sau đó còn nói với họ: “Làm ơn đi, anh đừng quan tâm đến tôi nữa!” Có người như vậy không? Có. Cố gắng giúp người ta mà lại khiến người ta ghét bỏ, có người như vậy, đây là bởi vì sự quan tâm và công sức bỏ ra của họ không nhằm vào nhu cầu của người khác. Vì vậy, trước tiên chúng ta phải khéo quan sát nhu cầu của người khác, sau đó mới bỏ công sức thì tự nhiên sẽ có được sự tin tưởng, sau đó thời cơ thích hợp, họ liền rất có thể tiếp nhận lời chúng ta nói.

Chúng ta cùng xem thử, ví dụ như trong quan hệ cha con, khi cha bạn rất tin tưởng bạn, có thể cha bạn có rất nhiều con, nhưng ông đặc biệt tin tưởng lời của một người con nào đó thì có lẽ do người con này khiến ông yên tâm nhất, hiếu thảo với ông nhất, cho nên đã có được sự tin tưởng của ông. Bởi vì cũng thường vào lúc cha cần, người con này đều tận tâm tận lực làm tròn bổn phận của người làm con. Tiếp theo, trong quan hệ vua tôi, cấp trên cần điều gì nhất vậy? Điều họ cần nhất là chúng ta giúp họ gánh vác một số công việc. Chúng ta đều có thể âm thầm làm, hơn nữa mỗi lần làm đều có thể khiến họ yên tâm, cho nên nhằm vào nhu cầu của họ mà bỏ công sức thì họ sẽ rất tin tưởng chúng ta. Tiếp theo, trong quan hệ vợ chồng cũng vậy, ví dụ nói, người vợ ở nhà dọn dẹp nhà

cửa tươm tất, hơn nữa lại giáo dục tốt con cái giúp người chồng không có gì phải lo nghĩ, thì tự nhiên người chồng sẽ rất tin tưởng vợ, lời người vợ nói ra tự nhiên sẽ có trọng lượng.

Nàng dâu gả về nhà chồng, khi nào mới có thể đưa ra lời khuyên, lúc nào có thể khuyên nhủ chồng, thậm chí là những người thân trong gia đình chồng? Ngày đầu tiên về nhà chồng liệu có thể bắt đầu nói chỗ này không được, chỗ kia cũng không được không, có thể như vậy không? Nếu vừa về nhà chồng liền chỉ trích: “Chỗ này phải cải thiện, chỗ kia phải cải thiện”, thì sẽ xảy ra hậu quả gì? Nhất định sẽ khiến người trong nhà chồng bài xích chúng ta, bởi vì vừa mới gả qua nên vẫn chưa xây dựng được sự tin tưởng sâu dày. Vì vậy chúng ta phải thuận theo nhân tình, phải khéo nhận biết cảm nhận của người khác. Cho nên chú Lu đã từng nói với tôi, khi đến một môi trường mới nhất định phải nhìn nhiều, nhìn gì vậy? Nhìn nhu cầu của người khác ở đâu, để ra sức giúp đỡ; nghe nhiều, nghe thử xem, nghe để biết được nhu cầu của người khác, có khi cũng có thể nghe được một số điều kiêng kỵ mà người khác không muốn nhắc đến thì chúng ta trước tiên phải tránh nói tới, phải nghe thấy nhu cầu, nghe thấy điều kiêng kỵ; phải nhìn nhiều, nghe nhiều, nói ít, ít đưa ra ý kiến. Chúng ta đến một công ty mới có phải cũng nên nhìn nhiều, nghe nhiều, nói ít không? Khi bạn làm nhiều hơn, nói ít lại thì người quản lý, cấp trên của bạn sẽ rất tin tưởng bạn, đến lúc đó họ sẽ rất xem trọng ý kiến của bạn. Cho nên đạo lý đều tương thông, đều dùng thích hợp.

Chúng ta làm dâu, cũng phải quan sát được, lúc nào cần phải diễn vai nào. Sự lĩnh hội này tôi học được từ mẹ tôi, lúc mẹ tôi được gả về nhà chồng, cô và chú của tôi đều vẫn còn đang đi học. Khi mẹ muốn kết hôn với cha tôi thì ông ngoại tôi cực lực khuyên mẹ tôi hủy bỏ, ông ngoại cũng rất lợi hại, ông bắt đầu phân tích, ông nói: “Con xem, người con muốn lấy là con trai trưởng, rồi em trai, em gái của cậu ta vẫn còn đang đi học. Hơn nữa, bố cậu ta, nếu như gả qua đó, bố cậu ta lại là ngư dân nên thu nhập không ổn định, cho nên con gả qua đó nhất định rất vất vả.” Mẹ tôi nói: “Con vẫn muốn kết hôn với anh ấy.” Tại sao vậy? Bởi vì mẹ cảm thấy cha tôi rất hiếu thảo, người hiếu thảo mới có tình nghĩa, mới có đạo nghĩa, cho nên [mẹ tôi] nhìn thấy rất nhiều người có tiền nhưng đều không muốn kết hôn với họ, chỉ muốn kết hôn với một anh chàng nghèo khổ. Cuối cùng kết hôn với cha tôi, và quả thật mẹ tôi rất vất vả.

Sau khi kết hôn, tiền lương dạy học của mẹ đều đem ra chi tiêu vào việc nhà, lại còn phải trả chi phí đi học cho cô và chú tôi. Thưa các bạn, nếu là con gái bạn thì bạn có gả không? Cho nên, thứ nhất là phải có tầm nhìn, biết nhìn xa trông

rộng, biết được người con hiếu thảo, gia đình có truyền thống hiếu đạo thì sau này nhất định sẽ hưng thịnh. Hơn nữa, người Trung Quốc có câu “thiệt thòi là phước”, khi bạn chấp nhận chịu thiệt thòi thì sẽ có được sự tôn trọng, khâm phục của người khác dành cho bạn. Gia đình mẹ tôi cũng được coi là giàu có, khi về nhà chồng lại biết hy sinh như vậy, cho nên chú và cô tôi rất khâm phục mẹ, các chú của tôi đối xử với mẹ tôi cũng rất tốt. Dần dần tình hình gia đình được cải thiện, bởi vì người có lòng hiếu thảo nhất định sẽ có ý thức trách nhiệm đối với gia đình. Mẹ tôi về nhà nội tôi khoảng hơn hai mươi năm mới bắt đầu thế nào? Mở lời; khi sự tin tưởng đã đạt đến mức độ nào đó thì lời nói ra sẽ rất có trọng lượng. Cho nên, chúng ta phải tích dày phát mỏng, không nên quá nóng vội, có khi là dục tốc bất đạt. Hơn nữa, kiến nghị với người khác, bạn không nên trước đây chẳng có kiến nghị, [bây giờ] vừa kiến nghị thì đưa ra năm, sáu kiến nghị, như vậy cũng không tốt. Nên thỉnh thoảng đưa ra một ý kiến, kết quả mặc dù họ không làm theo, nhưng việc xảy ra sau đó đều đúng như lời bạn nói: “Ồ! Anh nói đúng lắm, dần dần sự tin tưởng đó sẽ càng ngày càng cao.”

Vì vậy, quan hệ cha con, quan hệ vua tôi, quan hệ vợ chồng đều cần phải xây dựng dựa vào sự tin tưởng và công sức bỏ ra. Tiếp theo, anh em cũng giống như vậy, bạn càng quan tâm anh em thì anh em sẽ càng tin tưởng bạn. Sau cùng là bạn bè, bạn bè vốn không có quan hệ huyết thống, đều phải thông qua quá trình tiếp xúc với nhau thời gian dài, gọi là “lâu ngày mới biết lòng người”, mới có thể thật sự có được sự tin tưởng của bạn bè, tiếp đó họ mới coi trọng lời khuyên nhủ của chúng ta.

Có rất nhiều vị thánh triết Trung Quốc thời xưa đã biểu diễn rất tốt, thưa các bạn, bạn suy nghĩ một chút, mình đã từng khuyên người khác mà tỉ lệ thành công hơn 50% xin giơ tay lên? Không nhiều. Bạn có thấy rằng người hiện nay rất khó khuyên không? “Nếu không dạy, tính liền đổi”, một là đích thực do con người chưa tiếp nhận lời dạy bảo của thánh hiền, còn một góc độ khác đó là hiện nay tâm của chúng ta đều quá nóng vội, cho nên khi khuyên người khác, có lúc chưa nắm bắt được thái độ và phương pháp.

Vào những năm đầu thời Đường, lúc đó vẫn chưa được xem là đã sáng lập thời Đường, khoảng thời gian giữa thời Tùy và thời Đường. Cha của Đường Thái Tông là Lý Uyên đem quân đi đánh nam dẹp bắc, đương nhiên Lý Thế Dân cũng đi theo bên cạnh. Có một lần Lý Uyên quyết định dẫn quân đi theo tuyến đường này, Đường Thái Tông vừa nhìn thấy con đường này, liền nghĩ rất có thể sẽ gặp phải quân địch mai phục, toàn quân sẽ bị tiêu diệt. Cho nên, Lý Thế Dân liền nhất

mục khuyên cha mình không thể đi theo con đường này được, thế nhưng cha của ông đều không nghe. Kết quả sáng hôm đó khi sắp xuất phát, bỗng nhiên nghe thấy tiếng khóc lớn của ai đó ở ngoài trại, Lý Uyên rất lấy làm lạ: “Sao lại có người đàn ông khóc lớn tiếng ở ngoài đó vậy?” Lý Uyên liền bước ra, nhìn thấy Lý Thế Dân ngồi dưới đất khóc lớn. Sau đó Lý Thế Dân nói: “Thưa cha, đi như vậy chắc chắn sẽ khiến toàn quân bị tiêu diệt”, càng nói ông càng khóc to hơn. Đệ Tử Quy chúng ta nói: “Dùng khóc khuyên, đánh không oán”, câu “dùng khóc khuyên” này chính là do Đường Thái Tông - Lý Thế Dân biểu diễn. Cha ông vừa nhìn thấy như vậy, liền cảm thấy đứa con này thật hiếm có, kiên trì muốn khuyên can ông, sau đó người cha thật sự thay đổi tuyến đường, nên quân đội đã không gặp nguy hiểm.

Vì vậy thưa các bạn, lòng hiếu thảo của người con đã cứu được điều gì? Một đội quân. Nếu đội quân này không được cứu thì các triều đại Trung Quốc sẽ như thế nào? Thưa các bạn, bạn có cảm thấy đời người thật sự phải rất thận trọng, bởi vì sai một ly đi ngàn dặm không? Nếu không bạn thử hỏi tướng lại xem, mấy chục năm nay, nếu như ở một thời điểm quan trọng nào đó bạn chọn lựa sai lầm thì hiện nay chúng ta sẽ không có phước phần có thể ngồi ở đây nghe lời dạy bảo của thánh hiền mà không phải lo nghĩ gì. Cho nên, làm người phải luôn thận trọng, còn phải luôn cảm ơn, bởi vì trong quá trình này, cũng có rất nhiều người thân bạn bè đã cho chúng ta lời nhắc nhở, dẫn dắt, khuyên can rất quan trọng. Đây là con cái khuyên cha.

Đương nhiên cũng có chuyện cha khuyên con, chuyện cha khuyên con phần lớn là khi con cái đã trưởng thành rồi nên không tiện la mắng, quát tháo. Nhưng khi con cái còn nhỏ, chúng ta có thể dùng lời lẽ nghiêm khắc rắn dạy chúng. Nhưng khi con cái lớn rồi đều coi trọng thể diện, chúng ta mắng con cái ngay trước mặt người khác thì chúng có thể không tiếp nhận mà còn oán hận ở trong lòng. Có một cậu thiếu niên mười sáu tuổi, lái xe chở cha mình đến một khu vui chơi và để cha ở đó, sau đó hẹn với cha bốn giờ chiều sẽ gặp ở đây, sau đó em lái xe đến trạm xăng để đổ xăng. Đến trạm xăng, em cảm thấy thời gian đón cha còn đến mấy tiếng đồng hồ, vì thế em nghĩ hay là đến rạp chiếu phim bên cạnh để xem phim, sau đó mới quay lại trạm xăng lấy xe, rồi mau chóng đi đón cha. Kết quả vừa xem phim thì như thế nào? Quên mất thời gian, sức nhớ ra thì đã trễ hẹn hơn một tiếng rồi. Em nhanh chóng chạy đến trạm xăng, sau đó lái xe đến nơi đã hẹn với cha.

Trong lòng em nghĩ, cha nhất định sẽ mắng mình, cho nên em liền nghĩ ra lý do nói với cha là xe bị chết máy nên phải đi sửa. Chúng ta không thể trách em ấy, bởi vì em ấy chưa có học qua cái gì? Em chưa học qua Đệ Tử Quy, “nếu che giấu, lỗi chồng thêm”, “vô ý phạm, gọi là lỗi”, hiện tại là “cố ý phạm” thì “gọi là tội”. Em cho rằng mình rất thông minh, cho nên vừa gặp cha liền nói: “Cha à, do xe bị chết máy cho nên con mới đến trễ như vậy.” Cha em nói: “Tại sao con phải nói dối cha?” Em vẫn không từ bỏ, em nói: “Cha à, con nói thật đó!” Cha em nói tiếp: “Cha đã gọi điện thoại đến trạm xăng đó rồi, họ nói với cha rằng xe của con vẫn luôn để ở đó.” Cuối cùng lời nói dối của em đã bị lộ tẩy, rất hổ thẹn. Cha em liền nói tiếp: “Cha rất giận, cha không phải giận con, mà cha giận chính bản thân cha.” Cha em nói: “Đưa con mà cha đã dạy mười sáu năm trời, không ngờ chỉ vì sợ cha trách mắng mà con lại nói dối cha, đây là do cha không biết cách dạy con, cho nên cha cần phải nghiêm khắc kiểm điểm lại chính mình. Cho nên đoạn đường này cha tự đi về.” Chỗ này cách nhà họ mười tám dặm Anh, nhưng một tiếng đồng hồ chỉ đi được khoảng bốn đến năm dặm, cha của cậu thật sự đã từng bước, từng bước như vậy mà đi bộ về nhà. Người con lái xe đi theo sau cha, người con này nói: “Đây là quãng đường dài nhất trong cuộc đời em, nhưng cũng là một bài học hay nhất mà em học được trong đời này.” Người con này nói là, từ lúc đó đến tận bây giờ, anh ấy không bao giờ nói dối nữa. Người cha này dùng đức hạnh của mình, dùng tâm hổ thẹn của mình để đánh thức tâm hổ thẹn của người con. Đây là cha khuyên răn con.

Cho nên chúng ta khuyên người khác, ngoài việc phải có tấm lòng chân thành, tâm thiện, ý tốt ra thì cũng cần phải có phương pháp thật khéo léo.

Tiếp theo là quan hệ vua tôi, chúng ta cũng phải khuyên can, người làm bề tôi có trách nhiệm khuyên can vua của họ. Nhắc đến khuyên can, chúng ta nhất định sẽ nghĩ đến vị đại thần nào? Ngụy Trưng thời nhà Đường. Ngụy Trưng thực ra là một người mà theo cảm nhận của tôi thì ông ấy là người rất đáng yêu. Khi ông mới bắt đầu phò tá Đường Thái Tông, ông liền nói trước và nói rất có nghệ thuật. Ông nói với Đường Thái Tông: “Thưa Hoàng thượng, thần không muốn làm trung thần, thần muốn làm lương thần.” Đường Thái Tông nghe xong cảm thấy rất khó hiểu: “Tại sao khanh không làm trung thần mà muốn làm lương thần vậy?” Ngụy Trưng nói tiếp: “Bởi vì làm trung thần đều bị chém đầu, làm lương thần mới không bị mất mạng.” Đường Thái Tông nghe vậy liền cười lớn haha. Thật ra Đường Thái Tông là vị vua thông minh, trong lúc cười lớn ông sẽ nghĩ: “Trung thần đều bị ai giết hại? Bị bạo quân giết hại; nếu như ta giết ông ấy, thế

ta chẳng phải biến thành người thế nào? Chẳng phải thành bạo quân trong lịch sử sao!” Cho nên, lời nói này của Ngụy Trung trước tiên đã giúp cho tính mạng này của ông được đảm bảo rồi.

Khi Đường Thái Tông có lỗi lầm, Ngụy Trung thường khuyên can thẳng thừng không kiêng kỵ, ông cũng thường hay nhắc nhở Đường Thái Tông: “Nước có thể chở thuyền, nhưng cũng có thể lật thuyền”, nhân dân có thể ủng hộ ngài, thành tựu sự nghiệp của ngài, nhưng khi ngài không yêu quý nhân dân thì họ cũng có thể lật đổ ngài giống vậy. Vì vậy, Đường Thái Tông cũng luôn nơm nớp lo sợ trị vì đất nước. Có một lần Ngụy Trung can gián rất kịch liệt, làm Đường Thái Tông rất tức giận, sau đó Đường Thái Tông dùng dùng nỗi giận đi về tắm cung, vừa đi vừa hét: “Tức chết đi được, ta nhất định phải giết hắn”, dùng dùng nỗi giận như vậy đi về tắm cung của mình. Hoàng hậu nhìn thấy vua rất giận dữ, trong lòng Hoàng hậu nghĩ chỉ có ai có thể làm được như vậy? Chỉ có Ngụy Trung mới làm vua nổi giận như vậy. Hoàng hậu liền lập tức đi thay đổi xiêm y vô cùng chỉnh tề, rất trịnh trọng, sau đó đến trước mặt Đường Thái Tông quỳ xuống và nói: “Chúc mừng Hoàng thượng, chúc mừng Hoàng thượng!” Đường Thái Tông vốn đang tức giận, lại thấy Hoàng hậu có cử chỉ như vậy thì cảm thấy lạ lùng. Sau đó Hoàng hậu nói: “Tâu Hoàng thượng, nhất định có mình chủ xuất hiện, mình quân thánh chủ xuất hiện thì mới có bề tôi dám nói thẳng không kiêng dè như vậy.” Kết quả Đường Thái Tông vừa nghe xong liền chuyển giận thành vui: “Vậy ta là mình chủ rồi!” Cho nên, một người vợ có thể có ảnh hưởng rất lớn đối với chồng, nếu như vào lúc này Hoàng hậu lại nói thêm mấy câu gièm pha Ngụy Trung thì tôi nghĩ “Trinh Quán thịnh trị” có thể sẽ phải sửa lại.

Cho nên sự hưng vượng của một gia đình, sự hưng vượng của một triều đại, nhất định đều do công sức của rất nhiều người bỏ ra, rất nhiều người tham gia thì mới có thể làm được. Chúng ta hiểu được điểm này, sẽ biết rằng một số việc thành tựu trong cuộc đời, nhất định phải đem công lao quy về cho tất cả mọi người, nhất định là mọi người đồng tâm hiệp lực mới vững như thành. Cho nên, Đường Thái Tông không chỉ có Ngụy Trung, mà còn có Hoàng hậu bên cạnh, có nhiều người hiền đức phò trợ như vậy.

Sau đó Ngụy Trung qua đời, Đường Thái Tông khóc rất thương tâm, ông nói: “Ta có ba tấm gương” (trước đây đều là dùng gương đồng), “lấy đồng làm gương, có thể chỉnh sửa áo mũ”, có thể mặc quần áo, đội mũ chỉnh tề; “lấy lịch sử làm gương”, dùng lịch sử để quán chiếu việc cầm quyền trị nước của mình, “có thể biết hưng suy”, làm thế nào mới có thể khiến triều đại hưng thịnh, làm thế

nào sẽ khiến triều đại suy bại, ông ấy có thể quán chiếu được từ trong lịch sử; “lấy người làm gương”, dùng vị đại thần hiền lương để khuyên can ông, “có thể rõ được mất”, có thể biết được cái được và cái mất trong mọi chính sách của ông, để từ đó mà điều chỉnh. Đường Thái Tông nói ông có ba tấm gương này, nhưng hiện nay đã mất đi một tấm, đó là Ngụy Trưng đã qua đời. Từ chỗ này chúng ta cũng có thể thấy được, một vị vua hiền minh nhất định là người rất quý trọng, yêu mến nhân tài, họ mới có thể có được sự tín nhiệm của những đại thần này dành cho mình.

Trị vì đất nước là như vậy, hiện nay quản lý công ty cũng như vậy. Cho nên thưa các bạn, giới doanh nghiệp hiện nay rất nhấn mạnh về học vấn quản lý. Thực ra trong Tứ Thư của chúng ta có học vấn quản lý hay không? Có. Hơn nữa đều là học vấn quản lý vô cùng tinh túy, đều là nắm lấy máu chốt. Chúng ta cùng suy ngẫm một chút, trong Trung Dung có nhắc đến: “*Nói chung, việc cai trị thiên hạ quốc gia có chín đường lối*”, có chín phương pháp hay để trị vì thiên hạ, thứ nhất là tu thân, thứ hai là tôn hiền. Cầu học vấn phải chủ động, cho nên tôi chỉ nói ba điều là được rồi, còn những điều khác các bạn hãy mở sách Trung Dung ra xem. “*Yêu thương người thân, kính trọng đại thần, thấu hiểu bề tôi, thương dân như con, vỗ về công nhân, hòa nhã người xa, bao bọc chư hầu*”, chín phương pháp này, thực ra dùng vào thời hiện nay chắc chắn có thể khiến cho công ty của bạn phát triển mạnh mẽ.

Đầu tiên nhất định phải “tu thân”, bản thân thật sự có đức hạnh thì mới có thể có được người tốt thật sự tới cùng làm việc chung với bạn, chỉ cần có người thì không sợ không thể làm tốt việc, cho nên trong Đại Học cũng nhắc nhở chúng ta: “Có đức thì có người.” Hiện nay người có tiền cũng chưa chắc tìm ra được nhân tài, hiện nay giới nhà giàu mới nổi rất nhiều nhưng họ muốn mời người đều không mời được người ưu tú. Nhưng chỉ cần bản thân có đức hạnh, gọi là “vật tụ theo loài, người phân theo nhóm”, một cách tự nhiên đức hạnh sẽ chiêu cảm những người có chí hướng đến. Cho nên, căn bản vẫn là ở tu thân.

Thứ hai là “tôn hiền”, tôn trọng người hiền tài thì tự nhiên sẽ có nhiều người hiền tài đến đầu quân, bởi vì người hiền tài thật sự thì không phải dùng tiền có thể mời được họ. Phải dùng điều gì mới có thể mời được? Có phải dùng tiền thì mời được Khổng Minh không? “Ba lần đến lều tranh” là vì sao? Tâm chân thành; còn gì nữa? Tâm cung kính, chúng ta cung kính đối đãi người hiền đức thì họ sẽ rất sẵn lòng đi theo. Ngoài tâm chân thành, tâm cung kính ra, còn một điều nữa là phải có tâm vì nhân dân phục vụ thì mới có thể mời được những người

này. Vừa rồi có nói đến Đường Thái Tông quý trọng Ngụy Trưng như vậy, nên nhất định sẽ khiến càng nhiều người đọc sách bằng lòng đến cống hiến sức lực cho ông, đây là “tôn hiền”. Nếu như người làm ông chủ ngày nay không tôn trọng người hiền tài, ngược lại còn đố kỵ với những người cấp dưới rất có năng lực làm việc, thậm chí ông chủ còn rất háo sắc, thì cho dù hiện nay đang cực kỳ phát triển nhưng sớm muộn gì cũng sẽ bị suy bại. Vì vậy, một người tôn trọng hiền tài thì có thể “bỏ gièm pha, xa sắc đẹp”, bỏ qua lời gièm pha, tránh xa nữ sắc.

Thứ ba là “yêu thương người thân”, chữ “thân” này là chỉ cha mẹ của họ, người thân của họ. Làm một người lãnh đạo, trước tiên họ thực hiện được hiếu đạo thì nhất định có thể dùng đức để cảm hóa nhân viên của họ, cảm hóa nhân dân của họ. Ở Trung Quốc có một công ty, vốn dĩ đã bị lỗ vốn bảy, tám trăm triệu nhân dân tệ, lỗ nhiều tiền như vậy, rất nhiều công ty có thể đã bị phá sản, nhưng công ty này vẫn kiên trì tiếp tục nỗ lực. Trong quá trình nỗ lực này, gia phong của công ty này rất tốt, mỗi khi đến ngày lễ quan trọng thì Chủ tịch Hội đồng Quản trị nhất định dắt con cháu của ông cùng nhau lạy mẹ ông, cho nên gia đình này có gia phong hiếu đạo. Sau đó ông cũng rất dụng tâm huấn luyện cho nhân viên của mình, đây chính là xem nhân viên như người thân của mình, họ dùng Đệ Tử Quy để huấn luyện nhân viên.

Việc dùng Đệ Tử Quy huấn luyện nhân viên, điều này rất hiếm có. Thông thường các công ty xí nghiệp huấn luyện nhân viên đều huấn luyện như thế nào? Làm thế nào bán được sản phẩm, có đúng không? Nhưng ông lại dùng Đệ Tử Quy để huấn luyện nhân viên, chứng tỏ ông hy vọng nhân viên có thể trưởng thành ở công ty ông, có thể thật sự học được cách làm người, làm việc. Sau này cho dù họ rời đi, ông cũng cảm thấy không có lỗi với những nhân viên này. Ông có tấm lòng hiếu thảo và quan tâm, bồi dưỡng nhân viên dưới quyền như vậy, cho nên hiện nay công ty ông từ bị lỗ vốn bảy, tám trăm triệu nhân dân tệ, hiện nay công ty phát triển rất nhanh chóng, cũng rất thành công. Cho nên đích thực là những đạo lý mà tổ tiên xưa chúng ta nói, tuyệt đối không bị thay đổi bởi thời gian và không gian. Nhưng mà rất nhiều công ty tại sao không thể duy trì được lâu dài? Bởi vì họ đều không quay trở về thái độ căn bản làm người, có rất nhiều người bị vấp ngã nhưng vẫn không biết tại sao mình bị vấp ngã.

Chúng ta vừa học được từ Đường Thái Tông biết tiếp nhận lời can gián của bề tôi, của thần dân đối với ông, chứng tỏ ông tôn trọng người hiền tài. Chúng ta từ lời nói, cử chỉ của một vị thánh chủ cũng có thể học được tại sao ông có thể thành công như vậy. Khi chúng ta hiểu rồi thì phải đem những thái độ này làm

thế nào? Nghe xong câu chuyện Đường Thái Tông, câu chuyện của Ngụy Trưng thì phải làm thế nào? Vỡ kịch của cuộc đời chúng ta, ai là vai chính? Là chính mình. Cho nên trong quá trình chúng ta nghe kể chuyện, ai là Đường Thái Tông? Ta chính là Đường Thái Tông. Phải có thái độ học tập ưu điểm này của ông, nếu không sau khi nghe xong, Mẫn Tử Khiên là Mẫn Tử Khiên, Tử Lộ là Tử lộ, thế chẳng phải là uống công nghe rồi sao?

Cho nên có một vị thầy giáo tiến bộ đặc biệt nhanh, có một hôm thầy nói với các thầy cô khác, thầy nói: “Tôi cảm thấy mỗi câu thầy Thái đang giảng đều giống như đang mắng tôi vậy.” Nhìn tôi giống người biết mắng người khác không? Nhưng câu nói này của thầy ấy đã chỉ ra, tại sao thầy ấy tiến bộ đặc biệt nhanh như vậy? Bởi vì khi thầy nhìn thấy điều tốt thì luôn luôn nhắc nhở mình phải noi theo, nghe thấy điều không tốt thì lập tức thế nào? “Thấy việc ác, liền phản tỉnh”, cảm thấy mỗi câu đều giống như đang nói mình vậy, đây gọi là khéo học. Vì vậy, nhiều người cùng nghe giảng như vậy, nhưng điều mà mỗi người học được đều không giống nhau, khéo học tập rất quan trọng. Đây là thời nhà Đường.

Vào thời Hán Vũ Đế, thời Vũ Đế là triều đại có thành tựu về văn hóa giáo dục và quân sự tương đối hưng thịnh. Nhưng đến cuối đời Hán Vũ Đế đã xảy ra một chuyện rất bất hạnh, gọi là “Loạn Vu cổ”, chính là có người vu cáo Thái tử và Hoàng hậu đã dùng thuật vu cổ để hãm hại người khác, đem nó chôn ở dưới đất, thực ra là muốn vu oan giá họa cho Hoàng hậu và Thái tử. Cuối cùng Thái tử cảm thấy tình hình không ổn, liền khởi binh giết chết những kẻ tà thuật này, đã giết chết những kẻ giảng hồ thuật sĩ muốn lừa dối Hoàng đế này. Nhưng do hành động này mà Hán Vũ Đế cho rằng Thái tử muốn tạo phản, cho nên vào lúc đó Thái tử và người thân của Thái tử đều bị bắt giam lại, khiến cho toàn bộ gia tộc nhà Hán bị một phen vô cùng hỗn loạn. Cuối cùng, Hán Vũ Đế trong cơn giận dữ liền hạ lệnh: “Bất luận kẻ nào ở trong ngục đều giết hết”, đây là giết người thân của mình.

Có một đứa trẻ vừa mới chào đời, là cháu gọi Hán Vũ Đế bằng cụ, cũng chính là Hán Tuyên Đế sau này, vừa mới ra đời. Vào lúc đó có vị đại thần tên là Bính Cát, ông cũng phụ trách sự việc này, là thẩm phán của vụ việc *vu cổ* này, nhưng ông không muốn giao Tuyên Đế ra. Hán Vũ Đế đã phái người đến đòi người, tuy Bính Cát biết Hán Vũ Đế đang vô cùng tức giận, nhưng ông cũng vô cùng kiên cường chính trực trả lời: “Người không có tội thì chúng ta không nên giết họ, càng huống chi đứa bé này là người thân của Hoàng thượng.” Cuối cùng người đến đòi người quay về kể lại lời này cho Hán Vũ Đế, Hán Vũ Đế chợt tỉnh

ra, mới đại xá cho những người vẫn chưa bị giết. Bính Cát phải dùng tính mạng của mình, bởi vì lúc Hoàng đế đang nổi giận thì rất có thể ông sẽ bị vạ lây, ngay cả mạng sống của mình cũng không giữ được. Nhưng mà ông đã dùng cái chết để khuyên can, nên mới có thể đánh thức được Hán Vũ Đế.

Sau khi Hán Tuyên Đế kế vị, Bính Cát chưa từng nhắc đến chuyện này. Vì vậy, người đọc sách trước đây cảm thấy mình nên làm như vậy, ví dụ nói “sát thân thành nhân, xả thân thủ nghĩa”¹ là vì điều gì? Tuyệt đối không phải vì sau này tôi có được lợi ích gì không, mà là có tuân theo lời dạy bảo của các vị thánh hiền hay không, có thể luôn vì nhân dân, vì quốc gia, còn có không hổ thẹn với lương tâm của chính mình. Đây là chúng ta đã nhìn được lời khuyên can của bề tôi thời nhà Đường, nhà Hán đối với vua của họ.

Tiếp theo chúng ta xem, giữa vợ chồng với nhau cũng phải khuyên can, vừa rồi cũng nhắc đến Hoàng hậu của Đường Thái Tông đã khuyên can ông rất khéo léo. Có một cô bạn muốn khuyên chồng mình cai thuốc lá, làm sao để khuyên chồng cai thuốc lá? Có một cô gái bảo chồng mình không được hút thuốc nữa, trong lúc chồng cô cùng ăn cơm với một số bạn bè, một người bạn đưa cho chồng cô một điếu thuốc, cô liền giật lấy điếu thuốc, làm như vậy liệu có thành công hay không? Chuyện này nhất định sẽ phản tác dụng. Cho nên lúc chúng ta khuyên phải xem ý định, chứ không phải không chế là: “anh phải nghe theo lời tôi”, như vậy nhất định sẽ phản tác dụng; ý định là phải nghĩ làm sao khiến đối phương được lợi ích. Tiếp đến cần nắm bắt đúng thời cơ, bạn giật lấy như vậy thì thể diện của anh ấy như thế nào? Sẽ bị mất thể diện. Vì vậy, phải cân nhắc thái độ, suy xét phương pháp.

Một người khác cũng khuyên chồng bỏ thuốc lá nhưng không khuyên như vậy, cô nói với chồng là: “Anh à, anh thấy con chúng ta còn nhỏ, con cái đều đáng yêu như vậy, sức khỏe của anh mới là chỗ nương tựa cả đời của mẹ con em.” Không phải chỉ đàn ông nói lời ngon ngọt mới có hiệu quả, mà nữ giới nói cũng rất có hiệu quả, người chồng bỗng nhiên sẽ cảm thấy “mình rất quan trọng”. Dùng những lời nói êm dịu như vậy để khuyên chồng cai thuốc. Không chỉ khuyên chồng cai thuốc, mà còn chỉ cho chồng cách cai thuốc, nên mua rất nhiều hạt dưa, cô nói với chồng cô rằng: “Khi nào anh thèm thuốc quá thì hãy mau cắn hạt dưa”,

¹ Hy sinh mạng sống của mình để thành toàn điều nhân đức; xả bỏ thân mình để bảo vệ chính nghĩa.

đây là chỉ phương pháp cho chồng. Sau khi cắn hạt dưa một thời gian, gặp phải một số cảnh giới tới, lại hút trở lại, lần thứ nhất không thành công. Lần thứ hai không tiếc tiền của, đổi qua sô-cô-la, khi nào muốn hút thuốc thì ăn sô-cô-la. Cuối cùng lần thứ hai cũng duy trì được một thời gian, rất có hiệu quả.

Bỗng nhiên có một người bạn của chồng đến chơi, vừa ngồi xuống thì người bạn này lập tức rút một điếu thuốc muốn đưa cho chồng cô. Vào lúc này nếu bạn là vợ của anh ấy thì làm thế nào? Trong tình thế cấp bách, vợ của anh ấy bước đến, cũng là “mặt ta vui, lời ta dịu”, cô liền nói với bạn của chồng: “Xin anh thông cảm cho, em đang giúp anh ấy cai thuốc, lần thứ nhất mua hạt dưa, đã cắn rất lâu nhưng sau đó đã thất bại; lần này thì mua cho anh ấy rất nhiều sô-cô-la, em đã tốn rất nhiều tiền như vậy, nếu vẫn không cai được thì em không biết phải tốn bao nhiêu thời gian và tinh thần nữa đây, thôi xin anh đó, xin anh đó!” Nếu như bạn là bạn của chồng cô ấy thì bạn còn lấy thuốc đưa nữa không? Cho nên dùng lời nói hòa nhã để thuyết phục người khác thì thể diện của chồng cô ấy như thế nào? Cũng giữ được. Vì vậy chúng ta đích thực, ngoài phải có tâm ra, còn phải xử sự cho thấu tình đạt lý, dùng những phương pháp hay để khuyên can. Không thể người ta không nghe thì chúng ta then quá hóa giận, làm việc theo cảm tính thì cuộc sống càng trôi qua càng nhiều hối hận, còn có oán hận. Vì vậy, khuyên can người khác cũng cần chúng ta luôn quan sát thời cơ, quan sát phương pháp.

Vào thời nhà Chu có một vị vua tên là Trịnh Trang Công, ông xảy ra xung đột với em trai của mình, bởi vì mẹ của ông khá chiều chuộng người em trai của ông, thậm chí còn giúp đỡ em trai ông rất nhiều lực lượng, khiến em trai ông muốn nổi dậy chống lại ông. Cho nên Trịnh Trang Công vô cùng giận mẹ của mình, trong lúc giận dữ ông đã nói một câu, ông nói: “Ta và mẹ ta không xuống suối vàng không gặp nhau.” Ý là gì vậy? Đời này đến chết cũng không gặp lại mẹ nữa. Trịnh Trang Công nói câu nói này xong thì như thế nào? Bạn cảm thấy ông ấy sẽ như thế nào? Sẽ cảm thấy rất vui vẻ sao? Thực ra người thốt ra lời giận dữ, nói xong thì sau đó đều rất hối hận, bởi vì không thể thu hồi lại được. Hơn nữa, ông lại là vua của một nước, vua của một nước thì “nhất ngôn cửu đỉnh”², nói ra phải giữ lời, kết quả sau đó ông thật sự không gặp mặt mẹ nữa.

² Cửu đỉnh: tương truyền Hạ Vũ đúc 9 cái đỉnh tượng trưng cho 9 châu. 9 cái đỉnh này là báu vật truyền quốc tượng trưng cho chính quyền quốc gia của 3 đời Hạ, Thương, Chu. Ý của Nhất ngôn cửu đỉnh là: chỉ một câu nói mà có sức nặng như 9 cái đỉnh, hình dung lời nói cực kì có sức mạnh, có tác dụng mang tính quyết định.

Chúng ta phải nhớ kỹ, những thân tình giữa người với người này cần cố gắng giữ gìn trân trọng, “chớ vì hiềm khích nhỏ mà xa người thân nhất, chớ vì oán hận mới mà quên đi ân xưa”, không nên vì hiềm khích nhỏ mà xa cách người thân nhất của mình, không nên vì xung đột mới mà quên đi ân đức mấy chục năm, làm như vậy sẽ rất tổn hại đến phước phần của mình, thực ra làm như vậy là tự hại chính mình, cũng làm tổn thương tâm của người khác. Làm người đừng đại độ như vậy! Chúng ta đừng nên làm những việc tổn hại người lại không lợi cho mình, thật ra tổn hại người thì chắc chắn không lợi cho mình, đây là chân lý!

Tình trạng của Trịnh Trang Công như vậy, bề tôi của ông tên là Dĩnh Khảo Thúc, là một người con hiếu thảo đã nhìn thấy. Thừa các bạn, một người con hiếu thảo nhìn thấy quân vương đối xử với mẹ như vậy thì họ nghĩ sẽ làm gì? Sẽ khuyên. Bởi vì một người con có hiếu nhất định sẽ cảm nhận được nỗi vất vả của người làm mẹ. Khi mẹ người khác không được con cái họ phụng dưỡng thì trong lòng họ sẽ như thế nào? Cũng sẽ rất khó chịu, họ có thể cảm thấy giống như bản thân đang chịu đựng. Ở trong Hiếu Kinh có nhắc đến: “Dùng hiếu để dạy thì có thể làm cho cung kính cha mẹ người trong thiên hạ vậy”, một người thật sự có tâm hiếu thảo thì sẽ tôn kính cha mẹ của tất cả mọi người trong thiên hạ. Hơn nữa tôi nghĩ, vị Dĩnh Khảo Thúc này không chỉ suy nghĩ đến mẹ của Trịnh Trang Công, mà ông còn nghĩ đến ảnh hưởng sâu xa hơn, chính là khi quốc quân của một nước không hiếu thảo với mẹ, sẽ tạo nên chuyện gì càng nghiêm trọng hơn? Đúng vậy, con dân cả nước sẽ nói: “Quân vương còn bất hiếu với mẹ, sao lại bảo tôi phải hiếu thuận”, phong khí của cả nước rất có thể trong phút chốc sẽ thay đổi theo chiều hướng xấu. Vì vậy, người làm bề tôi như ông, cảm thấy đây là trách nhiệm của mình, phải nhanh chóng khuyên can, nhưng phải khuyên làm sao để cho Trịnh Trang Công tâm phục khẩu phục.

Cho nên một hôm, Dĩnh Khảo Thúc đem lễ vật rất quý giá đến tặng cho Trịnh Trang Công. Bởi vì theo lễ nghi thời đó, chỉ cần bề tôi tặng lễ vật cho quốc quân thì quốc quân nhất định phải đáp lễ lại, nhất định phải mời ông ăn cơm, do đó Dĩnh Khảo Thúc đã đoán được, nhất định sẽ mời ông ăn cơm. Trong bữa ăn, Dĩnh Khảo Thúc ngồi ở chỗ bàn ăn, đã đem rất nhiều thức ăn ngon đều để riêng một bên. Trịnh Trang Công càng nhìn càng cảm thấy hiếu kỳ, liền hỏi: “Ta ban thức ăn cho khanh, tại sao khanh không ăn?” Dĩnh Khảo Thúc liền nói: “Thần từ

nhỏ đến lớn, tất cả thức ăn ngon nhất định để cho mẹ thần ăn trước, rồi sau đó thần mới ăn; hơn nữa mẹ của thần từ trước đến giờ chưa bao giờ được ăn những thức ăn do quốc quân ngài ban cho, cho nên thần gói lại mang về, khi nào mẹ thần ăn xong còn dư thì thần mới ăn.” Tấm lòng hiếu thảo này của ông, khiến Trịnh Trang Công nghe xong rất cảm động, liền nói: “Ôi! Khanh còn mẹ để có thể hiếu kính, quả nhân hiện nay đã không còn mẹ để hiếu kính nữa.”

Vài câu nói như vậy đã đánh thức tâm hiếu thảo của Trịnh Trang Công, Đinh Khảo Thúc liền nói: “Thưa quân vương, ngài chắc chắn có thể hiếu kính với mẹ ngay lập tức, bởi vì thần đã tìm được một nơi, nơi đó có một sơn động thông xuống dưới đất, địa danh đó có tên là Suối Vàng. Cho nên chỉ cần bệ hạ hẹn gặp mẹ ở nơi đó thì bệ hạ có thể đón mẹ về, vậy thì mọi việc đều được viên mãn rồi.” Thế là, Trịnh Trang Công liền hẹn gặp mẹ của ông tại nơi Suối Vàng này, sau đó dùng nghi lễ rất long trọng để đón mẹ ông về kinh đô. Chúng ta có thể tưởng tượng, khi mẹ ông đi trên đường lớn về kinh đô, nhân dân nhìn thấy cũng sẽ như thế nào? Hân hoan, cổ vũ. Bạn xem, lời khuyên can của Đinh Khảo Thúc đúng là có tầm ảnh hưởng rất lớn. Đây là chúng ta nói đến quan hệ vua tôi, khi này vừa nói tới giữa vợ chồng.

Tiếp theo chúng ta cùng xem anh em, khuyên bảo anh em độ khó cũng rất cao, bởi vì tuổi tác của anh em gần bằng nhau, muốn có được sự tôn kính thật sâu, trừ khi đức hạnh của bạn khiến họ rất khâm phục. Nếu không bạn khuyên được nửa chừng thì họ sẽ nói: “Chớ chê mè�o lắm lông, anh cũng chẳng khác tôi mấy, anh có tư cách gì mà nói tôi?” Nếu anh em của chúng ta nói như vậy, chúng ta phải thế nào? Vào lúc này nên “im lặng tốt hơn lên tiếng”, có khi im lặng, im lặng như sấm vang, khi bạn im lặng, họ càng nói những lời cay nghiệt thì họ sẽ càng nói càng chột dạ, bởi vì rốt cuộc là bạn khuyên với dụng ý tốt.

Thời nhà Minh có một người đọc sách tên là Trần Thế Ân, em trai của ông là kẻ chơi bời lêu lổng, thường đến nửa đêm mới trở về nhà, anh trai của Trần Thế Ân thấy vậy rất giận dữ, mỗi lần nhìn thấy người em là mắg chửi, thậm chí còn xử phạt người em. Em của ông ấy đã lớn như vậy rồi, mắg như vậy có tác dụng không? Càng mắg càng không về nhà, đã phản tác dụng rồi. Vì vậy, chúng ta làm bất cứ việc gì phải xem hiệu quả như thế nào, nếu hiệu quả không tốt thì phải nhanh chóng thay đổi phương pháp và thái độ ngay. Trần Thế Ân bèn nói với anh cả rằng: “Anh à, anh để em thử xem.” Bắt đầu từ ngày hôm đó, ngày nào Trần Thế Ân cũng đứng ở cửa để đợi người em trai về. Kết quả đã qua mười giờ, đã qua mười một giờ, thời điểm này rất quan trọng, chúng ta phải như thế nào?

Kìm con giận xuống. Nếu không kìm được con giận: “Sao vẫn chưa thấy về?” Có thể bạn vừa nhìn thấy em trai thì như thế nào? Liền nổi trận lôi đình. Vì thế, chúng ta vừa mới nói, khuyên người quan trọng phải có đủ điều gì? Sự nhẫn nại.

Đợi đến mười một giờ đêm, mười hai giờ đêm, cuối cùng cũng nhìn thấy em trai, không đợi em trai bước vào đến cửa, ông trực tiếp bước đến nắm tay em trai ông và nói: “Em à, bên ngoài trời rất lạnh, em có thấy lạnh không?” Sau đó dắt tay em vào nhà, vừa đi vừa nói: “Chắc là em đói lắm rồi, để anh bảo chị dâu nấu cho em bát mì nhé!” Ông dắt em trai vào nhà, rồi tự tay đóng chốt cửa lại. Ông đã kiên trì như vậy vài hôm, sau đó em trai ông dần dần trở về nhà ngày càng sớm hơn. Đương nhiên khi em trai ông đã sinh hoạt trở lại bình thường, người làm anh phải tiến thêm một bước, đó là đem lời dạy bảo của thánh hiền dạy cho người em, vì người em cũng cần có nhân sinh quan đúng đắn thì mới có thể tạo nên cuộc sống tốt đẹp được. Và điều quan trọng nhất là Trần Thế Ân dùng chân tâm của ông, dùng sự quan tâm của ông, không dùng ngôn giáo, mà dùng điều gì? Dùng thân giáo, cho nên đã có được tình nghĩa huynh đệ của em trai ông. Đây là sự khuyên can giữa anh em với nhau.

Vào thời nhà Hán có người đọc sách tên là Trịnh Quân, anh trai của ông làm huyện lệnh, ông nhìn thấy anh trai thường hay nhận hối lộ của người khác. Trong lòng ông rất sốt ruột: “Anh của mình tiếp tục nhận hối lộ như vậy thì sớm muộn gì cũng bị bại lộ.” Làm sao khuyên đây? Đó là anh trai bạn. Thưa các bạn, mọi người suy nghĩ thử xem phương pháp của mình có giống như Trịnh Quân không, tiết học sau chúng ta sẽ nói tiếp, cảm ơn mọi người.